

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Катерина К. Караджова от СУ „Св. Климент Охридски“ на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в дв. брой 74/ от 21. 08.2020 година.

по област на висше образование 1. Педагогически науки.
 професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Кандидат: доц. д-р Неда Златинова Балканска

I. Общо представяне на процедурата и кандидата.

Със заповед № РД 38 - 475 от 02.10.2020 година съм определена за член на научното жури в конкурса за професор от 21.08.2020 година с единствен участник доц. д-р Неда Златинова Балканска. Тя е получила висшето си образование в СУ „Климент Охридски“ и е магистър по Специална педагогика (Слухово-речева рехабилитация и Логопедия). Защитила е докторска степен на тема: Граматическа компетентност на глухите деца от начална училищна възраст.

Доц. д-р Балканска работи във ФНОИ от 1995 година като в момента е ръководител на катедра по Специална педагогика към същия факултет.

Като учен и преподавател доц. д-р Балканска се занимава активно с проблемите, имащи отношение към научно – изследователската, преподавателската и рехабилитационна дейност на деца с увреден слух, кохлеарни импланти и артикулационни проблеми.

През годините тя се е реализирала като учител, асистент, старши и главен асистент и като доцент. В резултат на това е натрупала сериозен практически опит, което е една сериозна предпоставка за постигането на високи научно- теоретични и научно – практически резултати.

Доц. д-р Неда Балканска има силно изразено и доминиращо присъствие в рамките на националния и международен научен живот. Тя участва в много научни конференции (национални и международни) и популяризира своите виждания за иновации в областта на слухово-речевата рехабилитация. Успоредно с това тя участва в разработването и реализирането на редица научно- изследователски проекти, обучителни курсове с педагогически специалисти, директори и академични преподаватели.

II. Характеристика на научно- теоретичната и научно- приложна продукция на кандидата за академична длъжност „професор“ .

Доц д-р Балканска има богата и интересна научна продукция. За участие в конкурса са представени 31 научни труда, които включват: 2 монографии; 1 студия (на английски език), 5 статии в научни списания; 12 статии в научни сборници (колективни томове, сборници от конференции и др.); 11 учебници, методически ръководства и учебни помагала.

Ще се спрат на някои от по- важните публикации, имащи отношение към спецификата на обявения конкурс и научно- преподавателските качества на доц. д-р Неда Балканска.

Монографията: *Монтесори методът и приобщаващата образователна среда.*

Трудът с подзаглавие: „Научни положения, терапевтични техники и съвременни перспективи“ е разработен върху 232 страници и включва: уводна част, четири глави, заключение, приложение и списък на използваната литература.

В уводната част авторката обяснява интереса си към Монтесори проблематиката, а именно наличието на сходни професионални схващания и позиции с похватите на Мария Монтесори и нейната философия.

В първата глава се представя концепцията за приобщаването на всички деца, разглеждат се предпоставките за развитието им в академичен и социален аспект. Анализите, които се правят тук, са задълбочени, компетентни и професионални. Сериозно внимание е отделено на добрите практики и свързаните с тях позитивни резултати при обучението на всички деца. Очертавайки основните трудности и предизвикателства, които стоят пред приобщаващото образование, доц. д-р Балканска представя основните фактори за училищното приобщаване. Това се учителите, учебните дейности, алтернативните стратегии, дейности, методи и форми на обучение. Лаконично, но точно и научно обосновано е описан „методът Монтесори“ неговата философия и най-вече приликата му с философията на приобщаващото образование.

Втората и третата глава са посветени на метода Монтесори и ранното детство. Последователно и систематично авторът анализира различните етапи на Монтесори метода, като акцентира върху значението на детската активност и необходимостта тя да бъде стимулирана.

Безспорно най-значимата част в рецензираната монография е четвъртата глава. В нея в плоскостта на сравнението се показва процесът на формиране на практически или социални умения на децата, както и връзката между съхранената сетивност и сензорната интеграция. Сензорните упражнения, които предлага Мария Монтесори са изключително популярни и днес. Идеята за стимулиране на сензорното развитие е в пълен унисон със съвременната теория за множествената интелигентност, според която основните сетивни органи са в основата на различните видове интелигентност. Доц. д-р Неда Балканска лансира идеята, че теорията за множествената интелигентност може да се използва за реорганизацията на процеса на традиционното обучение, като се включат индивидуалния подход, гъвкави форми на обучение и активното участие на всички деца от класа, независимо от техните способности и нарушения. Това, в крайна сметка, предполага пълна промяна на образователната среда. В контекста на казаното ще добавя, че авторът доразвива идеите на Мария Монтесори за сензорната стимулация, като ги свързва с потенциала на децата със сензорен дефицит. Изключително актуално и научно звучат представените идеи за обвързването на сензорната стимулация и сензорните упражнения с процесите на компенсация при децата със сензорен дефицит.

В хода на изложението доц. д-р Неда Балканска споделя случаи от своя практически опит и представя емпиричните данни от проведено изследване, в което предлага авторска методика за овладяване на конкретни морфологични категории при деца с езиков дефицит.

Авторът на рецензираната монография е подбрала много сполучливи сензорни упражнения и картинков материал, демонстриращи сензорното, социалното и академичното развитие на децата. Тези материали могат да се използват с успех при работа с деца със специални образователни потребности и при оптимизирането на приемащата образователна среда.

В заключение авторката обосновава значението на анализирания от нея модел и го свързва с практиката на приобщаващото образование, където специалистите са изправени пред сериозни трудности.

Монографията: *Приобщаване на детето с увреден слух в образователната среда – от научните доказателства към практическите решения(в съавторство).*

В момент, когато идеите на приобщаващото образование навлизат с бързи темпове в общо-образователната среда, усилията на специалистите са насочени към търсене на адекватни средства и методи за въздействие върху различните категории деца със СОП. Пози-

тивната образователна среда предполага прилагането на гъвкави стратегии, свързани с адекватен избор на учебно заведение, адаптиране на средата и педагогическия подход към всяко конкретно дете в това число и детето с увреден слух. Професионално и задълбочено авторката показва, че слуховото нарушение оказва негативно влияние не само върху качеството на комуникацията, но и върху познавателното и социално функциониране. Адмирации заслужава прецизността и желанието на авторката да представи факторите, от които зависи качеството на словесната реч при деца с увреден слух. Това е в унисон със съвременните тенденции за оптимизиране на приобщаващата образователна среда.

В рубриката : *Учебници, методически ръководства и учебни помагала* е представена колективната публикация *Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания*. Към списъка публикации, авторката е приложила разделителен протокол. Методиката, която предлага авторката позволява както количествена, така и качествена оценка, което дава възможност на специалистите да регистрират дефицитите в развитието на изследваните лица и да приложат индивидуалния подход при работа с тях. Акцентира се върху възможността за атестиране на постигнатите резултати, което безспорно е сериозен принос към специалната педагогика.

Студии, статии в научни издания – сборници и списания.

Като цяло в тези публикации доц. д-р Неда Балканска засяга проблемите, свързани с приобщаващото образование на децата с увреден слух. В контекста на казаното ще спомена дискусиата, свързана с академичната и формална интеграция, както и необходимостта от диференциран подход не само към децата със слухови увреждания, но и към всички деца със СОП.

Интересни и много значими са публикациите, които визират пътищата за приобщаване на децата с увреден слух в общообразователната среда и необходимостта от тяхното оптимизиране. В контекста на казаното ще спомена теорията за множествената интелигентност на всяко дете и включването му в дейности, които подпомагат социалната интеграция.

Значимо място в публикациите на доц. Балканска са представените психолого-педагогически профили на студентите със слухови, слухови, зрителни и двигателни нарушения. Професионално и компетентно доц. д-р Неда Балканска обосновава необходимостта преподавателите да познават добре както силните страни на тези студенти, така и трудностите, с които се сблъскват в процеса на обучение и най-вече при комуникацията със заобикалящите.

Положителен момент в научните разработки на доц. д-р Н. Балканска е факта, че тя представя основните модели на съвместното преподаване и съвременните тенденции в приобщаващата образователна среда, както и необходимостта от иновации при оценяването на способността за четене с разбиране при ученици с увреден слух.

Уважение заслужава факта, че повечето от научно-теоретичните разработки на доц. д-р Неда Балканска представят компетенциите на децата с увреден слух, родителските нагласи, практическите аспекти на езиковите терапии при деца с увреден слух и други.

Не мога да отмина и факта, че доц. д-р Неда Балканска е автор на доста учебници, учебни помагала за студенти и ученици, които с успех могат да се използват по време на семинарните упражнения или при подготовката на изпитните задания.

Всичко това е един много сериозен атестат за кандидата за академичната длъжност професор.

III. Приносни моменти:

Оценявам високо и приемам реалността на приносните моменти, описани от кандидатката за академичната длъжност професор. Те са диференцирани в пет области и визират в обобщен вид както научно-теоретичните, така и научно-практичните аспекти на

цялата научна продукция. Приемам ги напълно. В тази част от моето становище ще се опитам да ги обобщя и ги представя по начина, по който аз ги възприемам:

1. Изключително голям обем на анализирана проблематика. Задълбочени, всеобхватни, задълбочени интерпретации, чрез които се поставя акцент върху необходимостта от търсенето и намирането на иновативни подходи при организирането и структурирането на приобщаващата образователна среда;

2. Задълбочени професионални умения за научна интерпретация и адекватно приложение на разработените иновации в областта на диагностиката и езиковото обучение на ДСОП;

3. Научно обосновани иновации в областта на ресурсното подпомагане на деца и ученици със СОП, както и лансирането на идеята за достъпната образователна среда.

4. Обосноваване на необходимостта от ранното въздействие и взаимодействие с родителите на ДСОП;

5. Значимостта и приложимостта на разработените от нея на методически ръководства, учебници и помагала.

Доц. д-р Неда Балканска има 64 забелязани цитирания. Това е напълно достатъчно за заемане на академичната длъжност, за която кандидатства.

Броят и качеството на рецензираните публикации, научните приноси и оригиналността на проведените изследвания отговарят напълно на минималните научни изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор“.

По отношение на минималните национални изисквания по чл.25 от ЗРАСРБ към научната и преподавателска дейност за минималните изисквани точки по показатели за заемане на академичната длъжност „професор“ установих, че доц. д-р Неда Балканска многократно ги надвишава. Минималният брой точки по групи показатели за заемане на академичната длъжност професор са 550, а доц. д-р Балканска има 1445,5

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Смятам, че рецензираната научна продукция отговаря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност, за която кандидатства доц. д-р Неда Балканска.

От казаното дотук с убеденост мога да заявя, че доц. д-р Неда Балканска има потенциал да продължи своите научно-изследователски търсения, с което ще подпомогне за внедряването на иновации в науката, занимаваща се с приобщаването на учениците със СОП слухово-речевата рехабилитация на деца с увреден слух.

Въз основа на всичко положително, описано и аргументирано в моето становище, имайки предвид качествата и възможностите на доц. д-р Неда Балканска предлагам на **УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ** да гласува с положителен вот за заемане на академичната длъжност „професор.“

Автор на становището:
Проф. д-р Катерина Караджова

20.11. 2020